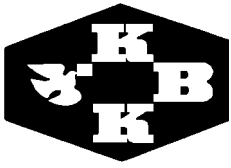

KISGRAFIKA

54. évfolyam. Megjelenik egy évben négyszer.
Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület”.
Postacím: 1538 Budapest, Pf. 519., internetcím: www.kisgrafika.hu
Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Ürmös Péter, Vasné dr. Tóth Kornélia
Felelős kiadó: Palásthy Lajos titkár; e-mail: info@kisgrafika.hu

Fery Antal grafikája, X2/X3, op. 1126 (1976), 110×80

T A R T A L O M

Vasné dr. Tóth Kornélia: Sós Zsigmond, a magyar ex libris németországi követe

G. C. Torre: Kisgrafikák Toscánából

dr. Lenkey István: A grafika bővületében (Dr. Semsey Andor ébresztése)

Vasné dr. Tóth Kornélia: Kovács József. Híres gyűjtők könyvjegyei az OSZK-ban

ifj. Kékesi László: Égből pottyant levél

dr. Apró Ferenc: Bakacsi Lajos kiállításának megnyitója

HÍREK – LAPSZEMLE – EGYESÜLETI HÍREK

2015/1

SÓS ZSIGMOND, A MAGYAR EX LIBRIS NÉMETORSZÁGI KÖVETE

A 80 ÉVES GRAFIKUS KÖSZÖNTÉSE

Sós Zsigmond, a Németországba elszármazott magyar grafikusművész 2014 folyamán nagyobb grafikai ajándékban részesítette az Országos Széchényi Könyvtár Plakát- és Kisnyomtatványtárát. Az ajándék a grafikus alkotta ex libriseket és alkalmi grafikákat, ill. szabad grafikákat, művésztsarak

Sós Zsigmond fametszete, X2, op. 236, 115×75

kiállítási katalógusait, mappáit, kongresszusi kiadványokat, folyóiratokat tartalmaz. Sós Zsigmond – vagy ahogy külföldön sokan ismerik, Siegmund Sos – munkássága sokak előtt nem ismeretes. Mindezt a vele folytatott beszélgetés és egyéb források alapján összeállítottam egy rövid pályaképet a 80. életévét idén betöltő grafikus munkásságáról.

Budapesten született 1935 júliusában. Már gyermekkorában szívesen rajzolt, 1945-ben egy iskolai plakátversenyen – mely témájában Budapest újjáépítéséhez kapcsolódott – díjat nyert. Középiskolásként ő volt az iskola diákújságjának az illusztrátora, és szándékai szerint a Képzőművészeti Főiskolán tanult volna tovább, de családja gyakorlatibb pálya felé terelte, így a Műszaki Egyetemet választotta. Érdeklődési körére mutat, hogy katonai ideje alatt alakulatának művelődési termétként négyzetméteres freskóval díszítette, amely a magyar történelmet mutatta be 1000-tól 1945-ig.

Bár megszerezte a gépészmérnöki végzettséget, a grafika iránti érdeklődése továbbra is élénk maradt. Első ex libriseit 1958-ban készítette a Sós család számára. A Kisgrafika Barátok Körének megalakulásával (1959) figyelme egyre élesebben fordult az ex libris műfaja felé, belépett a körbe. Ekkor

Sós Zsigmond fametszete, X2, op. 263, 78×70

ismerkedett meg Kaveczky Zoltánnal, a kiváló grafikkussal, aki felismervén Sós Zsigmond tehetségét, sokat segített neki, megmutatva a fametszet és a rézkarc technikai fogásait, műhelytitkait. Az első vésőt is tőle kapta. 1959-ben Sós Zsigmond vezette be kollégáját, Palásthy Lajost, körünk mostani titkárát az ex libris műfajába, és invitálta a körbe.

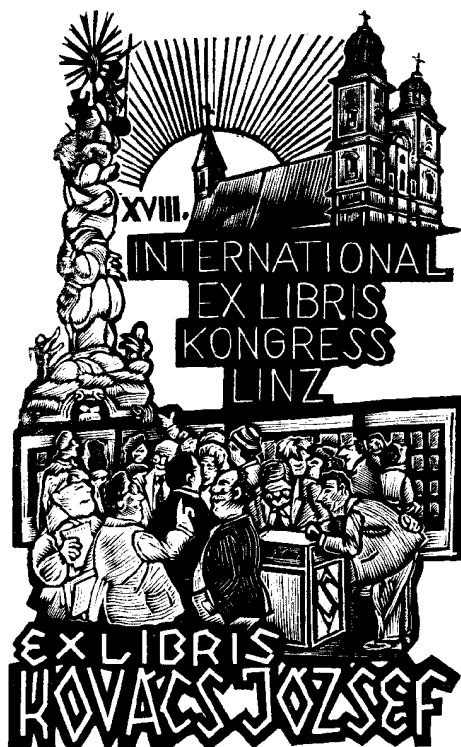
Sós Zsigmond családi okok miatt 1962-ben elhagyta az országot, először Bécsben települt le, majd 1963 óta a Német Szövetségi Köztársaságban (ma Németország) él, Frankfurt, Albstadt-Ebingen, jelenleg Balingen városban.

Egy nagy műszaki vállalat tervezőirodája vezetőjeként is mindig maradt ideje ex librisek készítésére. Könnyedén mozogva a metszési technikák között, főként a fametszetek terén alkotott maradandót, de linómetszeteket, rézkarcokat is készített. Egyéni stílust alakított ki: határozott vonalvezetésű alkotásai harmóniát, belső rendet sugároznak.

Belépett a Német Exlibris Társaságba (Deutsche Exlibris-Gesellschaft, DEG), melynek feleségével, Sós Irénnel és fiával, Sós Attilával együtt az 1990-es évek elejéig aktív tagja maradt. A család jelentős, kb. 15 ezres kisgrafikai gyűjteményre tett szert, a cseréket főként a feleség végezte. Sós Attila (1957-) is eltanulta édesapjától az ex libris készítés mesterfogásait, de nem készített jelentős számban kisgrafikát. Ő állította össze a Sós Zsigmondról szóló ismertetőt a Bio-Bibliographische Enzyklopädie der Kunst zeitgenössischer Exlibris c., Artur Mario de Mota Miranda szerkesztette kortárs ex libris enciklopédia 2. kötete számára (1986).

Sós Zsigmond az évtizedek során megőrizte jó kapcsolatát a magyarokkal, köztük Stettner Béla, Várkonyi Károly grafikusokkal. A KBK 25 éves fennállására 1984-ben ex librist készített Palásthy Lajos nevére. Ugyanezen évben barátja, a KBK alapító Stettner Béla elhunytakor in memoriam lapot metszett (Ex libris László Pittmann, op. 257).

Kisgrafikai több mint háromszáz darabot számlálnak, 1994-ig 313 kisgrafikát készített, ebből 215 az ex libris, a töb-

Sós Zsigmond fametszete,
X2, op. 193, 105×65

bi alkalmi és szabad grafika. Ez a mennyiség azóta újabbakkal gyarapodott. Hazájához való kötődését igazolja a sok magyar tulajdonos nevére készült lap, és a magyaros történelmi témák, Csaba királyfi legendájától Árpád vezér, Mátyás király alakján át napjainkig. A Halászbástya, a máramarosi templom, a munkácsi vár, a Balaton képe is Magyarországot idézi.

Elmondása szerint igazán kedvelt témaköre nincs, de a klasszikus, főleg történelmi és vallási témákat részesíti előnyben. Ex librisein a magyar és a német mellett tágabb körű nemzetközi kultúrtörténet bontakozik ki: híres emberek, írók, képzőművészek, zeneszerzők, természettudósok (pl. Shakespeare, Goethe, Cranach, Van Gogh, Gutenberg, Wagner, Bach, Liszt Ferenc, Bartók Béla, Sáska László stb.) portréinak és műveinek felidézésével. Emellett gyakoriak az ún. topografikus ex librisek, az épület- és műemlék-ábrázolások (kronachi könyvtár, a Német Nemzeti Színház, Goethe-Schiller emlékmű Weimarban, az ebingeni torony, a lautlingeni vár, a strassbergi Mária kápolna, strassbergi városháza, a római Colosseum, a kölni dóm stb.). A gyakori hajóképek a vikingeket éppúgy felidézik, mint Kolumbusz Kristóf utazását (Santa Maria). A feleség, Sós Irén részére készített virágábrázolások aprólékos, finom megformálásukkal tűnnek ki. Alkalmi grafikái közül a karácsonyi üdvözlő lapok motívumkincse a Szent Családot, a pásztorokat, ill. a három királyokat idézi, hűen közvetítve az ünnep emelkedett hangulatát, pátoszáát: Pax vobis cum (Béke legyen veled!).

Ex librisei, alkalmi lapjai, szabad grafikái számos kiállításon kerültek bemutatásra, ezek közül csak néhányat említek. Először 1960-ban Budapesten, ez követően 1961-ben a lipcsei, majd 1980-ban a linzi, 1982-ben az oxfordi nemzetközi ex libris kongresszus alkalmából állították ki műveit. Ugyancsak 1982-ben Mönchengladbach, 1983-ban pedig Kronach mutatta be könyvjegyeit a nagyközönségnek. 1995-ben a kronachi Körzeti Könyvtár kiállításához kapcsolódóan Herbert Schwarz részletes katalógust is megjelentetett munkásságáról, „Der

deutsch-ungarische Graphiker Siegmund Sos” címmel. E kiadványt Soós Imre ismertette a Kisgrafika 1996/1. számában.

2014 folyamán jelentős művészeti-grafikai anyaggal ajándékozta meg a világ egyik legkiterjedtebb ex libris gyűjteményével rendelkező mainzi Gutenberg Múzeumot. Az ajándékozásban művészeti témájú könyvek, dúcok, és összesen 3867 grafika – rézkarc, fa- és linómetszet stb. – szerepelt.

Az ex libris készítés során megrendelőitől sosem kért tiszteletdíjat, mondván: „A művészet mindenkié”. Munkássága, szellemisége nagy értéket képvisel mind hazánkban, mind külföldön. 80 éves születésnapján szeretettel és tisztelettel köszöntjük a KBK tagjai nevében, további jó egészséget és alkotókedvet kívánva!

Vasné Tóth Kornélia

KISGRAFIKÁK TOSZKÁNÁBÓL

Szeptember elején a Budapesti Olasz Kultúrintézet nagyszabású bemutatót rendezett a Toszkán Bibliográfiai Társaság és a montepulcianói Vino Nobile Konzorcium közreműködésével. A neves borok mellett régi könyvritkaságok, valamint kortárs olasz grafikusok grafikái mutatták be a toszkánai Chiana folyó völgyének tájegységét, amely több település szövetsége révén egységes földrajzi régióként jelentős idegenforgalmat bonyolít le. Az eseményre „Valdichiana – Könyvek és tájképek borról és vízről” címmel kétnyelvű könyvet jelentettek meg. A grafikai részhez kapcsolódóan az egyesületünket képviselve Palásthy Lajos és Ürmös Péter írt köszöntőt, amely után Gian Carlo Torre doktor tanulmánya reprodukciókkal szemléltetve mutatja be az alkotásokat és a művészeket. Ennek a címe: **Valdichiana Senese és környékének megmet-szett pillanatai.**

A következőkben ezt ismertetjük. (Szerkesztőség)

Federica Fiorenzani (olasz) fametszete, X2 (2014), 152×117

A bevezetőben azt olvashattuk, hogy a meghívott művészek figyelembe vették a Valdichiana Senese Településeinek Szövetsége által megfogalmazott alapszabály azon ajánlásait, amely a történeti, gazdasági, építészeti sajátosságain kívül a hétköznapi élet bemutatására és emellett a sajtóságos gyógyvizes fürdőkultúra megjelenítésére vonatkozott. Eszerint a fa- és rézmetszetek ismertessék meg azokat a területeket, amelyeknek tájkaraktere és a kulturális identitása az elmúlt évszázadokban nem változott.

Ezek az ábrázolások arra is emlékeztetnek, hogy Olaszország elsőként a világon fellépett a tájvédelem területén, valamint a történeti és művészeti örökség védelmében, ahogy az Alkotmány alapelvei között a 9. cikkely is ezt rögzíti.

„Kirándulásunk **Maurizio Sicchieri** rézkarcával kezdődik, amely Cetona kisvárosának vártornyt ábrázolja, ami egyik darabja annak a sorozatnak, amit Chianciano és Chiusi vidékéről készített. **Stefano Ciaponi** „álmodó hal” címen készített egy metszetet, amely a Museo Civico Archeologico delle Acque-Chianciano kiemelt műtárgyaként kezelt halotti urnája, valamint a kétmadaras kőkoporsója motívumait használta fel. Metafizikai tartalmú kompozícióban látható

tojástartó váza, tipikus dombos tájban elhelyezett madaras sírláda egyúttal az élet misztériumának kifejezője. **Valerio Mezzetti** fametszete szurreális kompozícióba sűríti a megőrződött ősi falu képét, a szétterülő dombvidéket, a Museo Civico Archeologico delle Acque halotti urnáit, a Piazza del Comune tizenharmadik századi kútját. A két páva pedig utalás a Terme dell'Acquasantából származó tizenhetedik századi bronz szobrokra, ami azóta Chianciano szimbólumává vált. **Gene Baldini** fürdőző nőt ábrázoló jelenete a gyógyfürdők világába vezet minket, ami egyúttal egy átvitt értelmű utazás a fürdőkultúra világában végbement, a napjainkig történő változásokon keresztül. **Eugenie Hristova** két különlegesen műves emléket örökít meg rézkarcán, ezzel köszönti Chiusi várost. Mindkettő a Museo Archeologico di Chiusi tulajdona: a trónon ülő Dolciano halotti urnája, a másik pedig két egymásnak rugaszkodó szfinx mélydomborműve, ami a város címer egyik motívuma lett. **Federica Fioranzani** fametszete bemutatja Chiusi tóvidékét, etruszk történelmi utalásokat, szőlőkultúrát, a háttérben San Secondo katedrálisát, elkülönítve az egykori védőtoronyból átalakított campanilét.

A művészek számos metszetet szenteltek Montepulciano városának és vidékének. **Raffaello Margheri** rézkarca bemutatja nekünk idősebb Antonio da Sangallo monumentális templomát, Montepulciano lejtőjén található Chiesa di San Baigiót. **Paolo Graziani** rézkarca szintén Montepulciano látképét ábrázolja a városháza tornyával. Bal oldali alakkal utal a Monte

Oliveto-i apátságban található nagyszerű Luca Signorelli freskóra, a grafikán pedig Mario Luzi költeményének kezdősorait olvashatjuk, amely tiszteletadásként fogalmazódott meg a Senese-i táj iránt. **Luigi Croveto** „Bruscello” címmel az augusztus közepén nem hivatásos színészekkel rendezett népszínházbeli előadást jelenítette meg hidegtüvel gazdagított rézkarcán. **Luigi Casalino** illusztrálta az augusztus végi Bravium – másképpen a „Hordók hősei” – elnevezésű rendezvényt. A több részre osztott lap jelenetei között alul látható a verseny, amint a nyolc különböző címerrel jelölt városrész versenyzői a 80 kilogrammos hordót 1500 méteren keresztül gurítják a Piazza Grande célállomásig. A Dóm és a Városháza mellett látható az a kút, amit az idősebb Antonio da Sangallónak tulajdonítanak, ezektől balra „Poliziano”-nak nevezett Agnolo Ambrogini arcképe, a jobb szélen pedig Pulcinella bábuja látható, amint a toronyórát nézi, hogy a mutatókat összeakasztva megállítsa az időt. Pulcinella alakja Piero Calamandrei egykori alkotmányjogász fiatalkori meséjéből lett közismert. **Luca Daum** hidegtü technikával készült grafikája a középkori Piazza Grande kútjánál részegeskedők jelenetét ábrázolja. **Carla Fusi** rézkarca a „Kultúrák muzsikája” címet viseli, ami bevezet minket a nemzetközileg ismert és tekintélyű intéz-

mény, a „Europäische Akademie für Musik und Darstellende Kunst” intézmény falai közé, amely Baldassare Peruzzi reneszánsz épületében, a Palazzo Ricciben található. **Ettore Antonini** metszetén a szőlőművelés alapmotívumként jelenik meg. A háttér dombjai által körülvett Városháza épülete fejedőként koronáz meg egy női arcot, amely hajviselete a fürdő- és borkultúrát szimbolizálja.

Maria Maddalena Tucelli hidegtüje a settecento óta ismert Montepulciano környéki nemes bort, a „Vino Nobile”-t köszönti. Első olasz borként kapta meg a DOCG védjegyét, amely így kapott főszerepet a területi és nemzetközi borászatban. **Vincenzo Piazza** és **Maurizio Boiani** rézkarcain a középkori Sarteano éjszakai és nappali képével találkozunk. A sziklára települt erődöt kettős várfal övezi, parkját évszázados tölgyek díszítik, ezeket körülölelve fejlődött, épült ki a település. **Maurizio Boiani**

grafikáján „Barbarossa Frigyes” (I. Hohenstaufen Frigyes) mellképét láthatjuk, aki szolgáljának, Manenti di Serteano hercegnek 1178-ban hűbértokként ajándékozta ezt a területet. **Erica Forneris** grafikája az Abbazia della Santissima Trinita del Spineto épületét ábrázolja. Az apátságot 1085-ben alapította a Szent Benedek-i regula szerint működő Vallombrosano szerzetesi rendje. 1627-ben VIII. Orbán pápa megbízására a ciszterci szerzetesrend kezelésébe került, majd annak megszűnése után az államkincstáré lett és kórházként (Spedale degli Innocenti) működött 1830-ig.

Antonini, Ettore (olasz) linómetszete, X3 (2014), 270×180

Francesco Sciaccaluga „Nagy Fürdő” című képén egy termálforrás fürdőjelenete látható. Ez idézi fel az ősi, kétezer évvel ezelőtti időszakot, amikor már az etruszkok is felfedezték a termálvíz jótékony tulajdonságait. **Nino Baudino** „Sinalunga” című képén a városközpont ábrázolása mellett láthatjuk az ezeröttszáz évesekben a régi vár romjaira épített, a Tours-i Szent Mártonnak szentelt Collegiata di San Martino háromosztású, antik templomot utánzó homlokzatát, amelyen a városcímer rajzát is megtaláljuk. **Giorgo Birelli** bemutatja nekünk Torrita di Siena nevezetes városkapuját, a felújított, fából készült „Porta a Gavina”-t. 1544 júniusában erre a kapura szegezték ki Nencia hivatalnok kezét és lábát, aki a Sienai Köztársasághoz való ragaszkodása miatt megtagadta a firenzei Cosimo di Medici herceget dicsőítő himnusz megírását. **Silvia Borgogni** grafikájának a címe: „Az a föld”. Az ősi középkori falu fölé magasodó, kőfallal körülvett vártorony karakteres formáját ciprusok, olíva és szőlődombok övezik. A kép címe: „Terram quandam” – „Trequandam” – „Certa terra” etimológiai magyarázata az etruszk néveredetre vezethető vissza, amely végső soron a mitikus hős, Tarkonte nevéől származtatható. **Giovanni Daprà** rézkarca összefoglalja Valdichiana Senese önkormányzati szövetségébe tartozó városokra utaló képeket mintegy általános virágforma szíromleveleiként, amelynek szárán az olvasható: Chiana völgye. Ez a virág abból a tájból szökken szárba, amelynek térképén az említett városok nevei olvashatók. A virág alatti képi ábrázolások utalnak az etruszk korra, a halotti urnákra, a Pianecce di Serteano nekropolisának vörös démonára, San Casciano nagy fürdőjére, a Spineto-i apátságra, a szőlők és az olíva fák uralta csodálatos tájra. Az etruszk és római kortól a mai napig megtett mostani utazásunk beszámolt olyan egymást követő történelmi eseményekről (mint például a római birodalom megszűnése vagy a barbárok inváziója), az erdő- és mezőgazdaság hanyatlásáról; az apátságok fontos szerepéről, ami a könyvtáraik szerepét illeti a klasszikus kultúra (latin és görög történelmi források) megőrzésében. Hasonlóképpen érintettük a szerzetesség meglétének szükségességét, ami az élet nélkülözhetetlen részeként az élelmezést, a gyógyszerellátást, a fizikai munkát illeti. Meglétnék köszönhető a mezőgazdaság felvirágoztatása, a kézműves ipar fennmaradása és a kereskedelmi tevékenység újraszerveződése. Ezekben a metszetekben, amiket a huszonöt művész a szeretet megnyilvánulásaként ajánlott Valdichiana Senese önkormányzati szövetségébe tartozó városok lakosainak, jelennek meg azok a látképek, amelyek a természet ajándékaként, a vulkanizmushoz, illetve konkrétan a Monte Amiata hegyéhez köthetők. Más megközelítésben pedig a terület évezredek intézmenyesített kulturális valósága és aktivitása mutatkozik meg az alkotások révén. Valdichiana környékén lévő, Rapollano Terme-nek dedikált három metszettel egészítjük ki a képciklust, igazodva az antik termálvizes fürdőkultúra témaköréhez, ami egyébként Leandro Terucci 1639-es művének témája is egyben. **Danila Denti** két metszete közül az egyik két lemezes levonat, aminek a felső része freskószerű megoldással készült látkép. Az alsó rész egy elvontabb tájbrázolás mutat, amely színezésében „a türkizkék a feltörő termálvizet jelképezi”.

A második grafika mintegy tiszteletadás a „Creta Senesenek, ahogy az alkotó színezte a könyvomat benyomását érzékelte akvatintát”. „Ezt természetes terra Siena színnel úgy nyomtatta le”, hogy a Rapolano Terme-re jellemző kőzetnek, a travertinnek a többszínű árnyalatát adja vissza a fehértől a

rózsaszínen keresztül a narancssárgáig bezárólag. **Riccardo Tonti Bandini** munkája a Pietro Cascella kapuja és az „Antik Tölgyes Fürdőtelep” címet viseli. Ennek a fürdőtelepnek a bejárata előtti téren található a csiszolt travertinből felállított Porta dell’Acqua impozáns kapuzata. A költői idézet szerint a grafika a nyári ragyogó fények hangulatát árasztja, ehhez társul a feltörő termálvíz nyugodt bugyogása, s az a Giacomo Leopardi költőisége által megfogalmazott nyugalom, ahogy a beesteledéskor leszálló sötétség elnyeli a forrásvízből fel-felcsillanó kövek fényét.

Gian Carlo Torre (Ürmös Péter fordítása)

A GRAFIKA BÜVÖLETÉBEN

DR. SEMSEY ANDOR ÉBRESZTÉSE

Elhangzott a KBK havi összejevetelén
2014. június 3-án a Józsefvárosi Galériában

Engedtessek meg nekem, hogy SEMSEY Andor, sokunknak csak Bandi vagy Bandi bácsi/bátyánk ürügyén magamról beszéljek először. Az ex librissel még általános iskolás koromban, az 50-es évek elején találkoztam először Putnokon, PÁSZTOR Pál (1914–2002) evangélikus lelkész könyvtárában. Tőle kaptam néhány darabot, melyek alapjává lettek a későbbi gyűjteményemnek. A hatvanas évek elején a debreceni Református Kollégiumban megismerkedtem NAGY Dezső lelkész-könyvtárossal, aki gazdag gyűjteménnyel rendelkezett. Már a harmincas években tagja volt a debreceni AJTÓSI DÜRER CÉH-nek, s ismerte mindazokat, akik a témában jelentős személyek voltak: dr. ARADY Kálmánt, dr. ILLYÉS Sándor Lászlót, dr. SOÓ Rezsőt, REISINGER Jenőt, RÉTHY Istvánt és a debreceni gyűjtőélet vezéregyéniségét, NAGY Józsefet. A művészek közül HARANGHY Jenőt, GÁBORJÁNI SZABÓ Kálmánt, DRAHOS Istvánt, NAGY Árpádot, természetesen a debreceni MENYHÁRT Józsefet, SZOBOSZLAI MATA Jánost, VÁRKONYI Károlyt.

Nagy Dezső többször meghívott lakásukra, megmutatta gyűjteményét, bevezetett a gyűjtés titkaiba, és duplumjaiból sok darabbal megajándékozott. 1962 decemberében vele együtt vettem részt a pécsi kör megalakulásán, ahová SZENTESI Flórián hívta meg Nagy Dezsőt, akivel már a 30-as évektől baráti kapcsolatban állt. Ott sok – hozzám viszonyítva – „öreg” gyűjtővel sikerült kapcsolatot teremtenem annak ellenére, hogy nem volt csereanyagom. Péccsett művészeket

is megismertem: SOLTRA Elemért, TAKÁCS Dezsőt, SZATYOR Győzöt és másokat. Csatlakoztam a gyűjtőkörhöz, melynek az 1996-os megszűnéséig tagja voltam. Időnként részt vettem/vettünk rendezvényeiken és az általuk rendezett mindkét országos találkozón, majd a Dunamenti grafikusok és gyűjtők első pécsi találkozóján már mohácsi lakosként a szervezésből is kivettem a részem. Mindeközben kezdtem felvenni a kapcsolatot a KBK (Kisgrafikai Barátok Köre) akkori jeles személyiségeivel: RÉTHY Istvánnal, GALAMBOS Ferencsel és nem utolsó sorban Bandi bátyámmal. Levélváltások történtek, személyes találkozások az én akkori elfoglaltságaim miatt nem jöttek létre.

1972 nyara – ha jól emlékszem augusztus volt – hozott fordulatot. Egyik hétköznap délutánján megszólalt lakásunk csengője s az ajtóban egy meglepett arcú férfi állt, aki az első

Oriol M. Diví fametszete, X2, op. 106, 78×68

pillanatban alig tudott szóhoz jutni attól a meglepetéstől, amit az ajtónkon lévő névtáblán olvasott. Ugyanis nevem mellett feleségem neve is ki volt írva, aki szintén Semsey. Bemutatkozás után, már bent a lakásban elmondta meglepődésének okát: nem gondolta, hogy olyan helyre érkezik, ahol egy hasonló nevű személlyel találkozik. Néhány perc múlva kiderült, hogy rokonságról nem lehet szó, hiszen az ő családja Csallóközből származik, feleségem pedig a kassai-semseiek közül, akik a nemzetközi hírnévre szert tett mineralógus SEMSEY Andort (1833–1923) is adták a világnak.

E hosszú felvezetés után figyeljünk a mi SEMSEY Andorunk életútjára. 1917. január 1-jén született Budapesten. Középiskolai tanulmányait a szombathelyi premonstreieknél kezdte, majd a Budapesti Állami Madách Imre Gimnáziumban érettségi vizsgával fejezte be. A Pázmány Péter Tudományegyetem jogi karán folytatta tanulmányait és 1941-ben jogi doktorátussal zárta. 1941-től az Országos Földintézetnél jogászként dolgozott. Napi munkája mellett szabad bölcsészként a Pázmány Péter Tudományegyetem Bölcsészettudományi karán művészettörténeti tanulmányokat folytatott, ahol 1948-ban, miután vizsgakötelezettségeinek eleget tett, végbonyóítványt (absolutoriumot) kapott. Doktori disszertációja témájául ABA NOVÁK Vilmos munkásságát vagy a régi magyar grafika történetét tervezte. Az éveken át tartó anyaggyűjtés során elkészítette Aba Novák festészetének cédulakatalógusát és a festmények vázlatrajzát. A másik témához is szorgalmasan

gyűjtötte az anyagot. Az előtte kutatók eredményeit felhasználva több száz korábban nem ismert adatot tárt fel, s azok szakszerű leírása, lelőhelyüknek pontos megjelölésével nyomdakész állapotban a családnál található. – 1948 nagyon sok változást hozott az ország életében, mind a politikában, mind intézményi rendszereinek, szervezeteinek átalakításában. Megváltozott a felsőoktatási rend is, már nem volt lehetősége, hogy bármelyik témájával doktori szigorlatra jelentkezzen.

1949-ben feleségül vette VALKÓ Ilonát (1919-), sokunk Iláját vagy Ila nénijét. Mint tudjuk, házasságuknak két gyümölcse van: András (1949-) és Ágnes (1951-), és mára már a három unoka után 10 dédunokának is örülhet Ila néni.

Egy kevésbé örömteli változást is hozott életében az 1949-es év. Az Országos Földintézetnél megszűnt az állása. Műszaki rajzolóként helyezkedett el, majd a későbbiekben, Esztergomban elvégezte a Vegyipépsz Felsőfokú Technikumot. – Ilyen minőségében, mint tolmács kísért olasz szakembereket a debreceni műanyaggyárba, amikor első személyes találkozásunk megtörtént, mint azt már említettem. 1977-ben műszaki főelőadóként ment nyugdíjba. 1986. április 1-jén váratlanul elhagyta szeretteit, barátait.

A tervezett disszertációkhoz gyűjtve az anyagot, megismerkedett a kor több jeles és kiemelkedő grafikus-, festő- és szobrászművészeivel: VARGA Nándor Lajossal, ÉLESZDY Istvánnal, KAVECZKY Zoltánnal, GÁBORJÁNI SZABÓ Kálmánnal, hogy csak néhányat említek a hosszú sorból. A sorból kiemelkedik a Rákosi-rendszer által méltatlanul, idő előtt nyugdíjba küldött Varga Nándor Lajos, aki a félreállítása után is megtalálta az utat azokhoz, akik vonzódtak a grafikai műfajokhoz. Így jött létre a tanítványi körben „VARGA AKADEMIA” néven emlegetett „intézmény”, mely az Andrassy úti műteremben működött. Dr. Thury István, dr. Palóczy Gyula, Nechánszky József, Moskál Tibor és mások mellett tagja lett Semsey Andor is. Fa- és linóleummetszeteket készítettek e körben elsősorban, és többször részt vettek munkáikkal kiállításokon. Varga Nándor Lajossal „kapcsolatunk baráтивá fejlődött és a síríg tartott” – írta. Ugyanakkor szöveg arról is, hogy mit jelentett neki a Mester: „sokat köszönhetek neki esztétikai szemléletem kialakulásában”.

J. Ny. Tyihonovics (orosz) linómetszete, X3, 83×54

Kaveczky Zoltán, az elismert rézkarcoló művész, akit munkássága az európai könyvjegyművészet klasszikusai sorába emelt, nagyon közel állt hozzá. Beszélgetéseink során Bandi bátyám többször elmesélte Kaveczky Zoltán és a rendőrség

Semsey Andor
fametszete, X2,
op. 27, 40×30

háború utáni találkozáját. Be kellett szolgáltatni a rézkarcnyomógépeket. Elvitték a Kaveczkyét is, mégis készültek munkáiról próbanyomatok, vagy nyomdailag szólva kefelevonatok. S ez a hivatalnokok tudomására jutott. Behívták, s kérdezték, hogy mivel csinálta a kefelevonatot, s akkor a művész kabátja zsebéből elővett egy kisméretű ruhakefét, felmutatta, hogy ezzel. Ezután elengedték, nem tudtak vagy helyesebben mondva nem akartak vele semmit csinálni.

Kaveczky Zoltán vette rá, hogy a frissen alakult KBK-ba belépjen. Eleinte nem érezte jól magát, azonban rövid időn belül sok érdekes művésszel és gyűjtővel alakult ki életre szóló kapcsolata. Ezek sorába tartozik dr. Arady Kálmán főorvos, művészettörténész, aki már a MEGE-ben (Magyar Exlibris-gyűjtők és Grafikabarátok Egyesülete) is meghatározó személyiség volt, s aki a régi magyar ex librisek összegyűjtését és feldolgozását elkezdte. Azért mondom, hogy elkezdte, mert Bandi bátyám e munkát tovább folytatta: „a régi magyar könyvjegyek tarlóján” gyűjtötte „az elhagyott kalászosokat”. Arady munkájára úgy tekintett, hogy a Kalevala záróénekének sorai csendültek meg lelkében: „Innen megy az út ezentul, /Az új ösvény innen indul.” (Vikár Béla fordítása)

A KBK művészei közül BORDÁS Ferenc, FERY Antal, KÉKESI László és még sokan közel álltak hozzá. A gyűjtők sorából Réthy István, Nagy József, Reisinger Jenő, Illyés S. László, SZIGETI István neve említhető meg. Külön kell szólnom REX ANTONIUS-ról (így írta alá leveleit barátainak), azaz Fery Antalról. Köztük már a 40-es évek végén kialakult a baráti kapcsolat. Ezt bizonyítja az a sok ex libris és alkalmi grafika, melyet a Semsey család tagjainak készített. Ez a kapcsolat igazán bensőséges és elmélyült a KBK megalakulása után lett. Ettől az időtől Bandi bátyánk mintegy levelező „titkári” állásban volt Rex Antonius mellett. Fery Antal leveleit fordította a szükséges nyelvre (francia, német, olasz stb.), s a válaszokat pedig magyarította. Az újabb generációból DISKAY Lenke állt a legközelebb hozzá. Munkáit teljességre törően gyűjtötte. A másik STETTNER Béla volt, róla majd később szólok.

A KBK-ban nemcsak az értékes és érdekes emberek vonzódtak, hanem a sokféle program és kiállítások sora is, melyekhez széleskörű művészeti ismereteivel, gyűjteményével tevőlegesen is hozzájárult. A hazai mellett bekapcsolódott a nemzetközi ex libris életbe is, formálva, alakítva a magyar grafikáról kialakuló képet.

1962-ben a krakkói Nemzetközi Exlibris kongresszuson jelent meg először. Kitűnő nyelvtudásával könnyen szót értett a gyűjtők és művészek sokaságával. 1963-tól a malborki Ex libris Biennálé magyar vonatkozású kiállításainak az egyik meghatározó szervezőjévé vált. A FISAE (Fédération Internationale des Sociétés d'Amateurs d'Exlibris = Ex libris Barát Egyesületek Nemzetközi Szövetsége) munkájába 1964-ben kapcsolódott be, majd négy év múlva a comói (Olaszország) kongresszuson elnökké választották. Így aktív résztvevője,

szervezője lett a budapesti kongresszusnak, mely a 13. volt a FISAE életében. E kongresszus mind Magyarországnak, mind a magyar ex librisnek a hírnevét öregbítette. A külföldi gyűjtőkkel, művészekkel ekkor kialakult kapcsolata élete végéig erősítette benne azt a tudatot, hogy a hazai grafika propagálása szükséges és megéri a fáradozást. Szinte lehetetlen felsorolni azoknak a külföldi művészeknek, gyűjtőknek a nevét, akikkel levelezésben, cserekapcsolatban állt Portugáliától Finnorszáig, vagy éppen Görögországtól Angliáig, Olaszországtól Franciaorszáig. – Négy éven át töltötte be a FISAE első, majd második alelnöki tisztét is.

Stettner Béla linómetszete,
X3, op. 207 (1970), 60×60

Nem tudok vállalkozni arra, hogy felsoroljam azokat a kongresszusokat, melyeknek aktív résztvevője volt. Luganóban (Svájc, 1978) magam tapasztaltam azt, hogy milyen nagy tisztelettel, szeretettel vették körül.

A budapesti, majd a pécsi gyűjtőcsoport után csaknem gomba módra szaporodtak a vidékiek is: Eger, Cegléd, Szeged, Szombathely után 1973-ban életre kelt a debreceni ADEK (Ajtósi Dürer Ex libris- és Kisgrafika-gyűjtő Kör) is. Nevét a két háború között működött Ajtósi Dürer Céh után így módosította és a Pedagógus Művelődési Ház keretében élte életét. Ez azért fontos, mert ekkortól a kapcsolatunk elmélyült, hiszen a Virágkarneválhoz kapcsolódóan virágot ábrázoló ex libriseiből nyolc éven át rendeztünk kiállításokat. E 8 bemutakozásból öt alkalommal nyomtatott katalógus készült, ebből az első kettő szemet gyönyörködtetően reprezentatív. Bandi bátyánk igényességét és botanikai ismereteit jól tükrözik ezek a kiadványok, melyet botanikai szakemberek is elismernek. – Emellett orvosi, turisztikai, irodalmi, műemléki vonatkozású lapjaiból, valamint több művész egyéni anyagából rendeztünk kiállítást Debrecenben és környékén (Hajdúhadházon, Hajdúböszörményben, Hajdúszoboszlón, Nádudvaron, Kabán, Sárádon, Biharkeresztesen stb. a többiek már fel sem tudom sorolni). Egy-egy alkalommal személyesen is megjelent a gyűjteményéből rendezett kiállítás megnyitóján. Sokat tanulhattunk tőle, számos előadást is tartott az ex librisről és a kisgrafikáról.

A GYŰJTŐ (így végig nagybetűvel) Semsey Andor a témában mindent és mindenkit gyűjtött. Elve az volt, hogy a törzsgyűjteménybe csak az értéket, magas művészi értéket képviselő alkotást kell betenni, s ezt kell bemutatni a különböző kiállításokon is. De aki a hazai ex libris és kisgrafika történetét kívánja tanulmányozni, mint ő is, annak mindent el kell tenni, mert csak akkor tud hiteles képet adni a hazai kisgrafika

újtjáról, ha a gyengébb alkotások is előtte vannak. Az ilyen darabokat borítékokba gyűjtötte.

Családjával együtt megszervezte a híressé vált SZERDAI TALÁKOZÓT. Minden hónap harmadik szerdáján a Jakobinusok tere 4/b-ben lévő második emeleti lakásukon jöhettek össze azok, akiket az ex libris világából különös intimitások érdekeltek. Hazai és hazánkba látogató külföldi művészek és gyűjtők találkozó helyévé vált lakásuk. E találkozókön kitűnő segítőtársa volt mindnyájunk Ila nénije. Ő is aktívan kivette részét nemcsak a vendéglátásból, hanem a grafikai kultúra terjesztéséből. Bandi bátyánk halála után Ila asszony tovább folytatta gyűjteményük megismertetését, napjainkban is bátran mehetünk hozzá kérdéseinkkel.

Semsey Andor gyűjteményére már többször utaltam. A törzsgyűjtemény megközelítően 20 ezer darabból áll. A rendezés alapelve: országonként és azon belül a művészek alfabetikájában követik egymást az 50×70 cm-es tablók. A gyűjteményben külön csoportot képvisel az a 70-75 darab régi magyar ex libris, melynek egy része „elhagyott kalász”-ként gyarapítja az Arady Kálmán által összeállított katalógust. E gyűjtemény a 18. és 19. századot képviseli jelentős darabokkal. Kutatásai nyomán 250-300-ra tehető azoknak a céduláknak a száma, melyeken azokat az adatokat összegzi, rögzíti, melyek kiegészítik, pontosítják az előtte járó kutatók eredményeit, felismeréseit.

A Semsey-gyűjtemény másik kuriózuma a lengyel ex libris anyag. Hozzávetőlegesen 3000 darabból áll. A lengyel gyűjtők véleménye szerint az egyik legjelentősebb külföldön lévő lengyel gyűjtemény.

Természetesen neki is voltak kedvencei, s ezek esetében teljességre törekedett. Ilyen volt a fentebb már említett Diskay Lenke, e körbe tartozott Kaveczky Zoltán, Varga Nándor Lajos. A külföldi művészek közül Oriol Maria DIVÍ, Anatolij KALASNYIKOV művészetét kedvelte.

A KBK 1962 októberében indította útjára a KBK Értesítőt (1965-től Kisgrafikai Értesítő, 1972-től Kisgrafika címmel), melynek akkor és hosszú ideig egyszemélyes munkatársa, s szerkesztője Galambos Ferenc volt, aki vigyázott arra, hogy a lap életébe minél kevesebben legyenek jelen. Bandi bátyám is csak olykor-olykor kapott egy-egy kis felületet. 1975-ben Galambos Ferenc visszavonult a szerkesztői feladatokról és Bandi bátyánkra várt a szerkesztői munka. Alkatától, emberszeretetétől vezérelve más alapokra helyezte a lapszerkesztés elveit. Mindenki helyet és lehetőséget kapott, bárhol élt az országban vagy határainkon kívül, hogy írását, alkotását elhelyezze a lapban a szerkesztőségi igényeknek és szempontoknak figyelembevételével. A KBK művészeti vezetője, Stettner Béla elfogadta, támogatta szerkesztési elveit, a lap színesedett.

Bandi bátyánk, amikor a KBK munkájában megtalálta helyét, attól a pillanattól katalógusokat, mappákat állított össze és szerkesztett. Ezekről részletes összeállítást ad az 1986-ban megjelent bibliográfiája.

Semsey Andort személyisége, közvetlensége, nyíltszívűsége arra predesztinálta, hogy nagy baráti kört gyűjtsön maga

köré. Sokakkal levelezés útján tartotta a kapcsolatot. Erdélytől Portugáliáig, Lengyelországtól Dániáig, Svájcig több tucatnyi azoknak a száma, akik élvezhették szeretetét, barátságát. Csak néhány név a sok közül: Gábor Dénes, Virágh Zoltán, dr. Semsey Andor (csak névrokon) Erdélyből, Dagmár Novaček Szlovéniából, akkor még Jugoszlávia, Klaus Rödel Dániából, Paul Pfister – a magyar gyűjtők Pfister Pali bácsija – Franciaországból, Gianni Mantero Olaszországból, vagy a svájci Ruth Ihlet, a nagy magyarbarát. Nem hagyható ki a sorból a két Lippóczy: Miklós Amerikából és Norbert a lengyelországi Tarnowból.

Ismét magamról. Hogyan is kerültem be e népes baráti körbe s miként lettem a család barátja. 1973-tól az ELTE (Eötvös Loránd Tudományegyetem) könyvtár szakán folytattam tanulmányokat és havonként, a Pesten töltött két estéből az egyiket meghívása alapján mindig velük vagy náluk tölthettem, beszélgethettünk a grafikáról, szövegezhettük terveinket – barátjának fogadott.

1986. április 16-án, végakarátának megfelelően, búcsút vettünk Tőle a Farkasréti temetőben, ahol a városmajori plébános, Lambert Zoltán latin misét celebrált, én – mint akkor még szolgálatban lévő református lelkész – a vigasztalás bibliai üzenetét tolmácsoltam. KÖNIG Róbert a KBK elnöke búcsúzott Tőle a grafikus társadalom és a gyűjtők nevében. Ezzel lezárult ugyan egy gazdag életút, de nem ért véget.

Még abban az évben a hajdúhadházi Földi János Könyvtár – ahol gyűjteményéből több alkalommal rendeztünk kiállítást – Kisgrafikai füzetei sorozatában, szerkesztésében megjelentette grafikai munkásságának bibliográfiáját.

1989-ben Stanislaw Kachlak és Lippóczy Norbert szerkesztésében In memoriam amici Polonorum Andor Semsey címmel egy nagyon szép és ízléses kiadvány jelent meg Lengyelországban, 100 számozott példányban. Lengyel, magyar és német nyelvű bevezetővel, 12 eredeti grafikai lappal.

Halálának 20. évfordulójára a mohácsi HegyiBeszédesek Baráti Társasága Abiit, non obiit (meghalt, de nem ment el) címmel igehirdetésem szövege mellett König Róbert búcsúszavait adta közre néhány kisgrafikával, melyeket hazai és külföldi művészek készítettek Semsey Andornak.

Végül három idézet emelnék ki Semsey Andor munkásságából, melyeket vallomásaként fogadhatunk el az ex librisről és a gyűjtésről:

1) az ex libris és a kisgrafika „csak méreteiben kicsiny, a valóságban értékes hajtása a grafikai művészetek félévezredes hatalmas fájának”;

2) az ex libris- és a kisgrafika-gyűjtés olyan „kultúrunka, mely baráti kapcsolatokat teremtő és szervező erő”;

3) „számomra a KBK nemcsak az örömszerzés helye volt, hanem szolgálat is” – vallotta.

Gondolataimat és Semsey Andor emlékét ébresztő szavaimat műveltségéhez, sokoldalúságához és az előbbieken idézett vallomásaihoz kapcsolódva egy latin mondattal kívánom lezárni. Mielőtt tenném, el kell mondanom, hogy ez a mondás állott sokszor a szimbolikus méhkaptár ábrázolások mellett azért, hogy tudassák mindenkivel, hogy a méhek nemcsak maguknak gyűjtenek, hanem mindenki hasznára: Sic nos non nobis – így mi, de nem magunknak.

Így vigyük magunkkal a grafika bővületében élt Semsey Andor emlékét.

(A cikk az előadás szerkesztett, rövidített változata.)

Lenkey István

HÍRES GYŰJTŐK KÖNYVJEGYEI AZ ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁRBAN

KOVÁCS JÓZSEF

100 éve született Nagykanizsán Kovács József (1915–1996) könyvkötő, nyomdász, művezető, sok éven át a pécsi kisgrafika kör meghatározó alakja.

A Taizs-nyomdában tanult könyvkötészetet, de írószer-nyomtatvány kereskedőnek is tanult. Szentlőrincen papír- és könyvüzletet és kölcsönkönyvtárat nyitott¹. 1950-től a pécsi Szikra Nyomdában dolgozott, 1978-as nyugdíjazásáig². Tanulóévei alatt látott először a könyv belső támlájára ragasztott grafikai lapokat.

Pécssett 1961 őszétől kezdtek összejárni a kisgrafikagyűjtők (kezdetben négyen-öten: Hetey Ottó, Kopár Lajos, Szentesi Flórián, Varga Antal, Dravecz József és Kovács József), de a tényleges megalakulás 1962-re tehető. Ekkor már 35-40 taguk volt. Kovács Józsefet idővel beválasztották a pécsi Kisgrafika Barátok Köre vezetőségi tagjai közé, 1979-től titkár lett. Ebbeli minőségében Szentesi Flóriánt váltotta, aki ekkortól a tiszteletbeli elnök. A pécsi kör Kalligráfia címmel az 1980-as évek végén saját lapot indított, ennek szerkesztését Vargha Dezső mellett Kovács József vállalta. A lap rövid életűnek bizonyult. A kör számos kiállítást szervezett a Művelődési Házban és a POTE Galériában, pl. bélyegtervezők ex librisei, környezetvédelemhez kapcsolódó kisgrafikák stb. Kovács József gyűjteményét külön is bemutatta, pl. 1977-ben a pécsi Nagy Lajos Gimnázium KISZ klubjában lengyel kisgrafikai voltak láthatók³.

Részt vett több nemzetközi ex libris kongresszuson, az 1970-ben Budapesten rendezetten, az 1972-es helsingöri és az 1974-es bledi nemzetközi ex libris találkozón⁴. Ezek mellett az egyik legnagyobb élményt számára a Pécssett megrendezett III. Országos Kisgrafika Találkozó jelentette, 1976-ban.

Kovács József vetette fel a regionális, a Duna két oldalán fekvő országok ex libris találkozásának gondolatát, mely 1991-ben valósult meg. Pécs és Mohács vállalta az első találkozó rendezését.

A saját nevére szólóan kb. száz ex librist, ill. alkalmi grafikát készített. Ezek alkotói közt hét a külföldi, a többi magyar⁵. Az első nevére szóló ex librist az 1960-as évek elején készítette a bonyhádi Kertes-Kollmann Jenő, majd Andruskó Károly, Karancsi Sándor, Hoós Elvira, Stettner Béla, Fery Antal alkotott a nevére lapokat⁶. Kedvelt művészei még Kékesi László, László Anna, Nagy László Lázár, Ürmös Péter, Takács Dezső, Bálint Ferenc – az ő lapjaikat a teljesség igényével gyűjtötte, hasonlóan a külföldi művészek alkotásaihoz. Kb. 10 ezres anyagát, melynek jórészt a XX. század második fele hazai alkotásai teszik ki, nemzetenként, dobozokba, iratgyűjtőkbe helyezve tárolta, a művészek nevének ábécérendjében⁷. A lapok technikai kivitelezése tekintetében nem voltak kirekesztő igényei, a kevésbé minőségi alkotások is érdekeltek, minden művészt és minden technikát gyűjtött⁸. Nem törekedett tematikus rendszerezésre, de bizonyos témák, mint a nyomdászat, irodalom, íróportrék, Pécs és Baranya története, építészete közel álltak a szívéhez⁹. E témakörökben számos kiállítást is rendezett Pécssett és környékén¹⁰. Gyűjteménye sorsáról annyit tudunk, hogy az örökösöktől Lenkey Istvánhoz

került¹¹. Másrészt ex librisei egy részét beragasztotta kb. 3000 darabos könyvtára köteteibe¹².

Az OSZK gyűjteményében Andruskó Károly, Kertes-Kollmann Jenő, Radványi Román Károly, Petry Béla, Conrad Gyula, Ürmös Péter által a nevére készített ex librisek szerepelnek (Exl. K/635–658, 973–974, 978–983). Ezek ábrázolásában gyakori a pécsi városrészlet (székesegyház, dzsámi, Hunyadi János lovasszobra), a könyvmotívum. Készítettet ex librist a Pécssett letelepült Angster József (1834–1918) orgonakészítő mester és Klimó György (1710–1777) pécsi püspök portréjával.

Lapjai az ex libris történetének több eseményéről is számot adnak. A nemzetközi ex libris kongresszusokra, egyéb találkozókra a helyszínt adó városokat felidéző könyvjegyeket rendelt. Foglalkozásához is kapcsolódóan készítettet ex librist az IBA pécsi Nemzetközi Könyvművészeti Kiállítás alkalmából. Az áttekintést egy gyűjtésre buzdító ex librisével zárom: *Gyűjtse a művészi ex librist!*

Vasné Tóth Kornélia

1 Kovács József, In. *Pécs lexikon, A-M*, I. kötet, szerk. ROMVÁRY Ferenc, Pécs Lexikon Kulturális Nonprofit Kft., Pécs, 2010, 423.

2 IMOLAY LENKEY István: *Kovács József „Aki ex librist gyűjt, az csak jó ember lehet” A Pécsi Kisgrafika Barátok Egyesületének titkárával, Kovács Józseffel beszélget Imolay Lenkey István*, Kisgrafika különszám, 1994., 14.

3 *Hírek*, Kisgrafika 1977/1. sz., 32.

4 KOVÁCS József: *Hogyan lettem kisgrafika és exlibris gyűjtő*, Kisgrafika 1977/3. sz., 26.

5 Soós Imre: *Könyvespolc: In memoriam Kovács József, Mohács, 2002*, szerk. Imolay dr. Lenkey István-Soltra Elemér, Kisgrafika 2002/3. sz., 15.

6 KOVÁCS József: *Hogyan lettem kisgrafika és ex libris gyűjtő*, Kisgrafika 1977/3. sz., 26.

7 IMOLAY LENKEY István: *Kovács József...*, Kisgrafika különszám, 1994., 15.

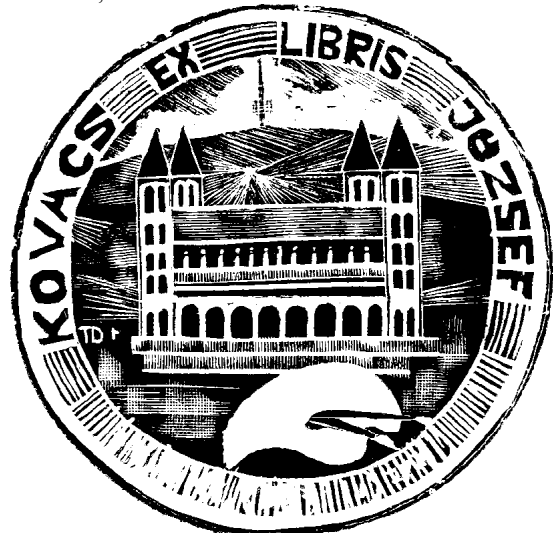
8 IMOLAY LENKEY István: *Kovács József...*, Kisgrafika különszám, 1994., 15. – Bár ha tehette, a nemes technikákat (réz-, fa- és linómetsetek) választotta.

9 Pécshez és környékéhez való kötődése révén a bányavidék is szerepel az általa készítettet ex librisek motívumai között (graf. Muhi Sándor, Tóth Rózsa). – *Bánya a tájban, Bányászati tárgyú ex librisek*, <http://banyaszmult.uw.hu/KG1EXK.htm>

10 LENKEY István: *Kovács József, a gyűjtő*, Kisgrafika 2001/1. sz., 5.

11 Soós Imre: *Könyvespolc: In memoriam Kovács József ...*, Kisgrafika 2002/3. sz., 15.

12 Soós Imre: *Könyvespolc: In memoriam Kovács József ...*, Kisgrafika 2002/3. sz., 15.

Takács Dezső fametszete, X2, Ø70

ÉGBŐL POTTYANT UTOLSÓ LEVÉL...

Nagyméretű borítékot kézbesített a posta. Benne részemre címzett, kisebb méretű, gondosan leragasztott boríték. Ha nem lenne megjelölve feladója, akkor is tudnám, hogy Mayer Józsa írta; a pénzérmével teli, nyitott fedelű kincses ládika 2014-es levelei borítójának velejárója. Éppen csak Édesapám bélyegei hiányzanak róla, amelyekkel – örömmre – soha nem felejtett el részben bérmentesíteni. Hátsó zárójaként vonatszerelvény fut valahonnan – valahová...

Magyarázatként, elszomorító hírrel fia, Mayer Ákos kísérelve: „Tisztelt Kékesi Úr! Sajnálattal és fájdalommal tájékoztatom, hogy Édesapám, Dr. MAYER József 2014. november 11-én elhunyt. Édesapám íróasztalán a mellékelt, az Ön számára előkészített levelet találtam. Amelyet sajnos már nem volt ideje, lehetősége elküldeni Önnek... Úgy gondolom, hogy a levél (és annak tartalma) Önt illeti, ezért engedje meg, hogy mellékelten, felbontatlanul elküldjem és kérem, hogy Édesapámat szeretettel és méltósággal őrizze meg Ön is emlékében. Köszönöm megértését és jó egészséget kívánok Önnek. Üdvözlettel: Mayer Ákos”.

Megrendülten veszem tudomásul a valót. Hogy elment ő is, Zsoltika és Margó után. Hogy el a KBK régi, kedves, művészi lapokat gyűjtő tagjai közül, hogy követte azon szeretteim sorát, akik szűkre szabott öröklakásokba távoznak, az emlékezet földjébe. Ki fejfa, ki kereszt, ki kopjafa alá. Mesébe illő kicsiny gőzösön, ahogyan a borítékból kihulló ex librisén Zorád Ernő megrajzolta élete vonatát. Nem feledve a földi mulandóság reneszánsz óta használatos szimbólumát, a homokórát sem, mely a lepergett szemek száma szerint a fölébe helyezett szemafor karját angyali segítség ellenére sem képes megemelni.

November első munkanapján adtam fel részére – különlenyomat gyanánt – előadásom szövegét, melyet közvetítésével a sárospataki öregdiákok öszszejevételén tartottam. És a számára félretett emléklapot, merthogy telefonon jelezte: betegsége akadályozza részvételét, de szeretne mindenről tudni. Így azután rövid beszámolómat is a rendezvényről, melynek címét még ő ötlötte: „Kékesi László, a magyar bélyegművészet pataki követe”. Merthogy ott is jó szervező, programadó volt. Meg hát művészeket, gyűjteményeket támogató mecénás: ebbéli érdemeit ostobaság lenne elvitatni.

Tehát bontom utolsó levelét. Valóban az utolsót, hiszen távozása előtti estén írta, szokásos levélpapírra, fejlécként használva egynemely érdekesnek tetsző cikk fénymásolatát (most éppen a szabadkőművesek Podmaniczky utcai épületéről). Még szokásosabb módon, írógéppel. Köszönte örömet jelentő küldeményemet: viszonzta ex librisével és négy, Dudás László tervezte FDC-vel, azaz elsőnap borítékkal. És reménykedett: „Sajnos járok kezelésre, s reménykedem, hogy Veletek tölthetek még pár évet!” De igencsak akadozott a fránya 'schreibmaschine', hol ugrott, hol kihagyott. Jó szokásból keltezte is: 2014. nov. 16 (sic!). Utólag, kézzel kilenc helyen javított szövegén, végül – írta – a régi barátsággal

Honnan is? Ha komolyan veszem a javítatlan dátumot, akkor már nemcsak a Rákos-

Zorád Ernő grafikája,
130×90

patakon, de a Styxen túlról. Hát bizonyára elnézte a naptárt, elütötte a dátumot. Vagy előre eltervezte a feladás napját. Vagy... adósságot nem akarván hagyni, egyszerűen az égből pottyantotta vissza. Mert Ő már csak ilyen precíz volt. Mindig és mindenben, a levelezésben is.

Azt hiszem gondolataimból, és nekem írt utolsó leveléből ennyi a közre is tartozik.

íjf. Kékesi László

BAKACSI LAJOS GRAFIKUS ÉS FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÓJA

Hölgyeim és Uraim! Tisztelt tárlatnyitó közönség!

Amikor Bakacsi Lajos fölkért előjáró szavak mondására e bemutatkozásán, elsőként a két folyóparti város, Szentes és Szeged kapcsolata ötlött az eszembe. Hosszú a sor, kár, hogy az időből csak egy mondatra futja: Szentes adta Szegednek – többek között – Pácsi Jancsi primást, Kulinyi Zsigmondot, a Kereskedelmi és Iparkamara főtitkárát, Bánfalvi Lajost, aki Mikszáthtal egy redakcióban csinálta a Szegedi Naplót, – majd ugorva az időben, Csallány Dezső múzeumigazgatót és László Anna grafikusot.

A mai napon Szeged látogat el a szökéllő Tisza másik városába. Az itt kiállító Bakacsi Lajos szegedi vér, ott töltötte gyorsan futó éveit. A Radnóti Gimnázium vénhedt padjaiban rajzolni Hemmert Jánostól, a legendássá nőtt Tábor utcai szabadiskolában festeni Vlasits Károlytól tanult.

A szegedi főiskolán olyan szellemóriás mesterei voltak mint Vinkler László, és a speciális kollégiumot előadó Fischer Ernő. Vajon a budapesti képzőművészeti főiskolát leszámolva, mely tanintézetnek

Bakacsi Lajos számítógépes
grafikája, CAD, op. 195
(2011), 60×40

volt két ilyen kivételes nagysága, mint a szegedinek? A szellemalakjában máig velünk élő Vinkler mester utat engedett az egyéniség szabad kibontakozásának. Nem szólt bele abba, ami a tanítvány bensőjéből kikívánczolt, és a pályakezdő fiatal művészetének a csírája lett. Gondoljunk csak két olyan szélső pontra, mint a ködalakká vált Zoltánfy István, és a most kiállító Bakacsi Lajos.

Művészünk 1972-ben kapott diplomát, az alma mater elengedte a kezét. Önmagára volt utalva, de hűséges útítársai voltak a mesteri intelmek, a fekete-fehér könyvek és a színes albumok, melyek kitágították előtte az alkotóművészetek világát. Bakacsi Lajos tántoríthatatlan következetességgel kezdte járni útját, hittelt hitt önmagában, és kívárta, míg művészi céljait eléri. Ha visszatekintünk az alkotói út alléjába, akkor látjuk igazán, hogy csöndes türelemmel és szívós kitartással mekkora távolságokat tud maga mögött.

Hogy mihez kellett a türelem és a kitartás? A pálya elindításához, mert senki sem rendezte első kiállítását Szeged Belvárosában, a Horváth Mihály utcai patinás képtár emeletein... Bakacsi bízó alázattal járta végig a göröngyöktől nehezéllő

Ölletlek:

utat: bemutatkozás Sándorfalván, a Textilművekben, Tarján városrészben, kiállítás a SZOTE klubban, az Ifjúsági Házban, a Folyosó Galériában. Azon kevesek között volt, akik ismerték és hitték is a távol-keleti bölcsességet, miszerint *a tízezer mér-földes út is egy lépéssel kezdődik...*

Mindig hű maradt bensőjéhez, hű maradt útkereső művészetéhez. Még abban az időben is, amikor megpróbálták a lehetetlent, irányítani az alkotói szubjektumot, kijelölni, hogy melyik az egyedül elfogadható művészi út. A védekezésbe szorult, de soha meg nem hátráló Vinkler László briliáns gondolata lebegett előtte, amely szerint *ahol a kísérletezés véget ér, ott kezdődik a rutin...*

Művésznünk fokozatosan távolodott el a külső világ pontos képi visszaadásától, és ennek arányában alakította ki azt a látásmódot, melyet én félabsztraktnak neveznék. Valamit mindig megőrzött az alkotást elindító látványból, és úgy alakította át az objektív valóságot, ahogy mindenkorai benső énje diktálta. Ha kellett, elvetette a kontúrokat, ha úgy érezte, engedett a festék enyhe folyásának vagy az útját izgatottan kereső vonalnak, és ha kellett, egy-egy erősebb színnel adott hangsúlyt a kép fontos részének. Kiteljesedett világa, virágjában pompázó, beérett művészete most körülöleli a szépségkeresőket, és látva látjuk, hogy hova, milyen magasságokba vezetett az útja. En-

Bakacsi Lajos számítógépes grafikája, CAD, op. 190 (2011), 80×70

nek a mai kitárulkozásnak a címe *Harmóniák és kontrasztok*, mely cím épp úgy utal a sejtelmességet sugalló, omló színekre, mint szerkezetet nyíltan vállaló művekre.

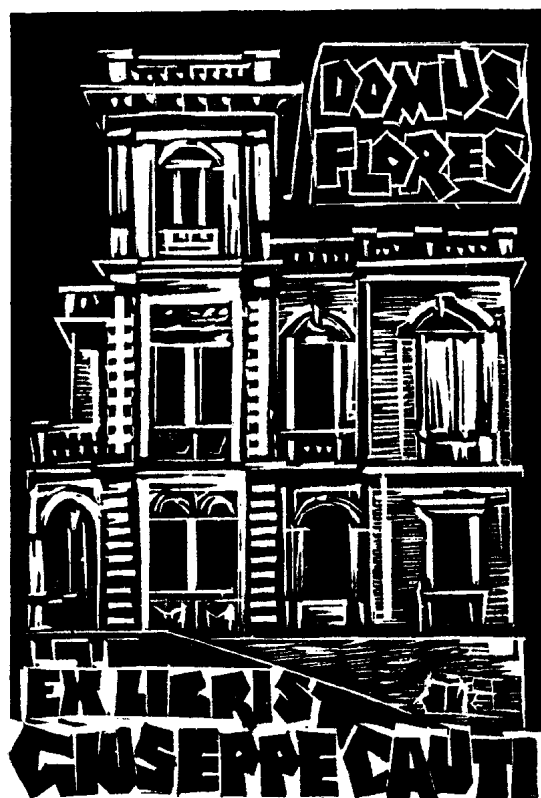
Hozott a művész korai alkotásaiból is, és a bőséggel sorjázó fametszeteiből is, melyek Európa több városában is elismerést szereztek nevének. Az elmúlt évek grafikai termékei az Árpás Károlytól újból magyarra ültetett Kalevipoeg költői képei által ihletett linómetszetek. Maga az eredeti irodalmi alkotás, észt testvéreink nemzeti eposza monumentális mű: fülükben zúgnak-zengenek a szegedi fordító bravúrsorai, melyek sodró nyelvi erővel és végeérhetetlen szellemi leleménnyel adják vissza az archaikus sorokat. Méltó párjaik Bakacsi Lajos munkái, hiszen az alkotó könnyen gyúló művészlelkében visszhangot vetett a hősi világ, lehunyt szemmel is élesen látja az akkori életet, benne Kalevipoeg harcait az ellenséges kardokkal, és a mindig ellenséges elemek hatalmával. Linói

kicsiben is nagyra törnek, a tépelt-szaggatott formaadás testvére a messzi múltból élénk toppant, művészi darabosságukban fölragyogó, immáron magyarult szavaknak.

Kétségtelen, hogy a festőművész pályáját a táblaképein mérhetjük le. Ő is, mi is egyet látunk: ez a hosszúságos út töretlen volt, folyamatos előrelépés jellemzi. A főművek csirái korán jelentkeztek: a lefegyverező rajztudás, a színek egyéni kezelése, az elvonatkoztatás iránti vonzódás.

Bakacsi Lajos lírába oltott félabsztrakt világa a nézőt arra ösztökéli, hogy *lásson* is, nőjön befogadóvá. Ami – valljuk meg – nem is mindig könnyű: hiszen ahogy nő az absztrakció, úgy nehezedik a befogadás... Jómagam sosem feledem Móra Ferenc aforisztikus mondását, melyet az 1917. évi szegedi műgyűjtő kiállítás katalógusában írt: *Könnyebb valakit főrendi házi taggá tenni, mint műértő emberré...*

Bakacsi minden képén – finoman megbújva, sohasem kiabálva – ott van a sziklaszilárd szerkezet, és minden alkotásán uralkodik a legfőbb érték: az egység. Egysége a formáknak, egysége a színeknek, és ha a nehezen elérhető egység megszületik, akkor nyugodt szívvel rábólinthatunk, hogy remekművel állunk szemben.

Bakacsi Lajos linómetszete, X3, op. 122 (1988), 105×70

És kell-e bizonygatnom, hogy kiállító művésznünk kolorista, de az érzékenyebb, líraibb fajtából, akinek színei nem a harsány expresszivitást nyilazzák ránk, hanem lelki finomságot sugároznak, jó érzetet árasztanak. Ez akkor is így van, ha az eltelt öt-hat évben színei úgy erősödtek föl, hogy a finom vörösnek egy-egy érzékletesen szelíd árnyalata önti el a képmezőt, mágnesként vonzva magához az értő nézőt. A képeim újabban föl-föltűnő, ritmust növelő fehér foltok a hamvasság érzetét keltik, sőt a feketét oly bravúrosan alkalmazza, hogy – ha hisszük, ha nem, – erősítik a mű hatását.

Jelenkori hazai piktúránkban előkelő helyet követelnek maguknak Bakacsi Lajos alkotásai, hiszen első ránézésre beszélgető partnereinkké válnak, és mívesen közvetítik nekünk

a belső harmónia és művészi egység adta örömeztet. Művei befészkelik magukat a lelkünkbe, ott visszhangot keltenek, otthonunk falán pompázva pedig kedves társaink lesznek, melyekkel jó együtt élnünk...

Ha azt kérdezné valaki, hogy ennek a lírától fénylő fél-absztrakciónak mi az emberi üzenete, akkor a recenzens már mondja is, hogy mit közvetítenek ezek az alkotások: a veled vagyunk biztonságát, derűs világlátást és biztató életigenlést, a barátság és az öröm érzetét, a művészi Szépnek és az emberi Jónak a szívsimogató közelségét, egyszerűen azt, hogy az élet szép, és érdemes élni.

Ezek az üzenetek emberileg is fölértékelik Bakacsi művészetét, hiszen összegabalyodott világunkról bizony csak ritkás pillanatokban mondhatjuk, hogy szép, és gondoktól sújtott hétköznapjainkban el-elcsüggedve feszegetjük parányi létünk értelmét... Köszönet illeti az Alkotót, hogy mellénk szegődik, van lelki elhivatottsága és művészi kisugárzása biztatni embertársait, erősíteni bensőnket, nap mint nap hirdetve, hogy a Jó fog győzelmet ülni, ha bízunk az *ars longa* lelket erősítő és szívet emelő erejében.

A kiállítást megnyitom!

Dr. Apró Ferenc, Tokácsli Galéria, Szentes, 2015. febr. 5.

HÍREK

2014. december 16-án Vasné dr. Tóth Kornélia „*Exlibrisológia – Az ex libris 20. századi tudós művelői és a Nemzeti Könyvtár*” címmel tartott előadást a „Társadalomtudományok és bölcsészettudományok a 20-21. században – empirikus megközelítések” c. tudományszociológiai-tudománytörténeti konferencián. A szervező az MSZT Oktatásszociológiai Szakosztálya és az ELTE TÁTK OITK, a helyszín a Wesley János Lelkészképző Főiskola volt. Gratulálunk a nagy érdeklődést kiváltó előadáshoz, mely az exlibrisológia kiemelkedő tudósait bemutatva fontos állomását jelenti az ex libris tudománytörténetének.

Szerkesztőbizottsági és elnökségi tagunk, Vasné dr. Tóth Kornélia történészként több irányban is tevékenykedik. Tavaly év végén került kiadásra gyermekkorra városa, Sárbogárd vonatkozásában „*A sárbogárdi községi (reál)gimnázium története (1920-1928)*” címmel írt egykori szakdolgozata, a Sárbogárdi Múzeum Egyesület gondozásában, a Bogárd és Vidéke Lapkiadó és Nyomda által. Ennek könyvbemutatójára 2015. február 20-án került sor Sárbogárdon, a Madarász József Városi Könyvtárban, nagy közönségsikerrel, dedikálással. A bogárdi tévé felvételt készített az eseményről.

Művelődéstörténészünk élete másik fontos színtere Érd, ahol 11 éven át lakott. Itteni helytörténeti kutatásaihoz kapcsolódóan a 2015-ös Százhalom Kalendárium most jelentette meg *Kereskényi Gyula, Érd helytörténész plébánosa* című tanulmányát, mely levéltári és helyi források alapján íródott. Mindkét megjelenéshez gratulálunk, és további sok sikert kívánunk a szerző történeti kutatásaihoz.

A dán Exlibris NYT 2014/4. számában Klaus Rödel beszámol a Frederikshavn Művészeti és Ex libris Múzeumba 2014 őszén beérkezett ex libris témájú disszertációról, Vasné dr. Tóth Kornélia: *Kultúra-tudomány-művelődés találkozása a XX. század ex libriseinek témavilágában (A moszkvai*

Rudomino Könyvtár ex librisei hazai és nemzetközi kontextusban) c. munkájáról. Kiemeli a műhöz csatolt 18 oldalas angol nyelvű összefoglalót, és írja: a disszertáció fő értéke az ex librisek művészettörténeti mellett művelődéstörténeti fontosságának középpontba helyezése, ennek több szempontú bemutatása, nemzetközi kontextusban. Klaus Rödel örömét fejezi ki, amiért a szerző, Kornélia, évek óta jó kapcsolatokat ápol a Frederikshavn Ex libris Múzeummal.

Vasné Tóth Kornélia

2015. január 22-én elhunyt Gross Arnold Kossuth- és Munkácsy-díjas grafikusművész, a Nemzet Művésze. 85 éves volt. „Erdélyből jött – Erdélyről álmodik”.

LAPSZEMLE

ÜRMÖS LÓRÁNT: BÉLYEGKÉPEK AZ EX LIBRISEKEN

Az alábbi cikk a Bélyegvilág című filatéliai és numizmatikai szemlének 2014. márciusi számában került közlésre. A kedves Olvasóink ennek a szerkesztett változatát olvashatják.

Az ex librisek között igaz, hogy ritkán, de lehet találni filatéliai témájukat is. Ha a könyvek tulajdonosa bélyeget is gyűjtött és kérte, az általa felkért művészek bélyeget is ábrázoltak a könyvjegyen. Ilyen volt Karol Izakovič pozsonyi gyűjtő, akinek Kertes-Kollmann Jenő festőművész 1971-ben készített ex librist. Fery Antal neves grafikus, a KBK egyik megalapítója és első elnöke 1981-ben Vértes Miklós nevére metszette fába a könyvjegyét. Réthy István a KBK titkára volt, Menyhárt József szintén fametszetű ex librist készített számára.

Kertes-Kollmann Jenő grafikája, P1 (1971)

A neves bélyegtervező művész Légrády Sándor által elkezdett, dr. Mayer Józsefnek rajzolt ex librist Várkonyi Károly fejezte be.

Dr. Gombos László ex libris- és bélyeggyűjtő részére Moskál Tibor grafikus 1998-ban metszett egy labdarúgó témájú lapot. Gombos László a könyvjegy mellé bélyeget ragasztott és sport vonatkozású emlékbélyegzőt nyomtatott rá.

Dr. Soó Rezső botanikus professzort, - akinek tiszteletére a Magyar Posta 2003-ban bélyeget adott ki, - korának egyik jelentős műgyűjtője volt, bélyeggyűjteménye több mint kétszáz-ezer darabot számlált. Európa második legnagyobb kisgrafikai kollekcióját hozta létre és egy időben a KBK elnöki tisztét is elvállalta, Az ex libriseit – körülbelül nyolcvanezer darabot – az Iparművészeti Múzeumnak adományozta, tizenötezer példány pedig a keszthelyi Balaton Múzeumba került. Sajnos ez a hatalmas anyag a raktárakban feldolgozatlanul áll, ezért nem lehet tudni, hogy Soó Rezső nevére készült ex librisek között létezett-e olyan, amelyeken bélyegek szerepeltek.

Nem csak személynévre készült ex libris, hanem például 1968-ban a dorogi, „Ki mit gyűjt” klubnak, Fery Antal által készített munkáján három postabélyeg látható.

A bélyegtervező művészek által készített ex librisek között léteznek olyanok, amelyiken nem szerepel filatéliai motívum, de nagyon hasonlít az akkori magyar bélyegek stílusához. Ilyen Kékesi László rézkarc könyvjegye, amelyet a pécsi Szentesi Flóriánnak készített.

Alkalmi grafikák

Egy grafikus sokféle kisgrafikát rajzol, olyat is amelyek nem ex librisek, de stílusban hasonlítanak hozzájuk. Ezek általában valamilyen eseményhez kapcsolódnak és némelyiken megjelennek filatéliai témák is.

Kékesi Lászlótól többféle emléklap maradt fenn. Saját arc-képét 1989-ben, hetvenedik születésnapjára egy linómetszetű

bélyegen jelenítette meg. Linómetszetébe egy magyar mozdonyos bélyeget ragasztott – egyébként ezt is ő tervezete –, amely az 1977-es új évet köszöntötte. A híres szőlőnemesítőnek és bélyeggyűjtőnek, dr. Csizmazia Darab Józsefnek az 1972-es évre metszett emléklapot. Pécsen 1980-ban rendezték meg a III. Országos Egészségügyi Bélyegkiállítás, amelynek meghívójára egy bélyegképen Hippokratész arcképét ábrázolta.

(A fenti információk túlnyomó része öcsémtől, Ürmös Péter grafikusművésztől származnak, aki a KBK tagja és az itt bemutatott illusztrációk az ő gyűjteményéből származnak.)

Felhasznált források:

Kisgrafika c. lap évfolyamai: 1996-2006

A Kisgrafika Barátok Köre jubileumi évkönyve 1959-1969

A Kisgrafika Barátok Köre Grafikagyűjtő és Művelődési

Egyesület jubileumi évkönyve 1959-2009

Süle Tamás: Numizmatikai ex librisek. Az érem c. folyóirat 2013/2

A NÉZŐ•PONT 61-62. száma mint rendesen, ezúttal is sok grafikát közöl. Kiemelendő Sólyom Sándor kiállítása a Református Kollégium Nagykönyvtárában.

Művészet és barátai 2014/5. számában Varga P. András művésztanáról, valamint dr. Mayer Józsefről jelent meg nekrológ elnökünk, Ürmös Péter tollából.

Nordisk Exlibris Tidsskrift 2014/4 A dán gyűjtőegyesület kiadványában összefoglalás olvasható a mintegy 40000 könyvjegyet őrző nürnbergi Germanisches Nationalmuseum régi, címeres ex libris-kiállításáról és ennek kiadványáról. Emellett érdekes válogatás látható a legújabb – R. Riess, E. Herfurth, M. Neumann – exlibrisekből is.

Exlibris Aboensis Nro 88, 2014/4 A gazdagon illusztrált kiadvány részben a gyűjtőélet eseményeivel foglalkozik, részben pedig a Tanttu családdal, különösen Erkki Tanttu ex libriseivel. Igen érdekesnek tűnik a 15 művész kalligráfiait bemutató kiállítás.

Exlibris Aboensis Nro 89, 2015/1 Erkki Bruun állatokat ábrázoló csodálatos ex librisei vannak a címlapon. Az újévi alkalmi grafikák között szerepel Vén Zoltán 1981-es műve. Gyűjtőknek ajánlott téma: rókát ábrázoló lapok. Az utánpótlás érdekében tett lépések: kisiskolások rajzolnak exlibrist.

Knižní Značka 2014/4 A cseh folyóirat szokásos német nyelvű összefoglalója híján csak az illusztrációkra szorítkozhatunk. Z. Mézl művészetéről születésnapja alkalmából (1934) összefoglalás készült.

Megismerhetjük több, jeles évfordulót ünneplő művész életrajzát: S. Hlinovský, H. Boettinger, O. Štafl, C. Štastný, V. Tesař.

Az idősebb nemzedékek grafikái mellett megtalálhatók a kortárs törekvéseket reprezentáló lapok is: J. Dajč, P. Sokdolák, L. Bednárik, M. Pošvic stb. ex librisei.

Boekmerk 2014, 46. füzet Számba véve a kisgrafikában is otthonosan mozgó híres közép-európai művészeket, elsőként a bécsiek, Jettmar, Klimt, Kokoschka, Löffler stb. ex librisei szerepelnek; megemlíti Faragó Józsefet is, külön oldalon illusztrálva legszebb lapját.

A híres Rembrandt-kép, *Tulp doktor anatómiai előadása* nyomán ihletett ex librisekből külön válogatást állítottak össze.

A belga gyűjtők sorozatában H. Viaene mutatkozik be.

Három kortárs művész: a cseh O. Jelen, az olasz S. Martignoni és a bolgár D. Milanov művészetének elemzésére kerül sor.

A mezzotinta japán művésze, Katsunori Hamanshi műveit kiállították Sint-Niklaas-ban.

Mitteilungen der Österreichischen Exlibris-Gesellschaft 2014 december, 3. sz. Az első írás R. Teschner művészete kapcsán megrendelő és művész kapcsolatával foglalkozik. Megemlékezés Pepita Pallérről, a kitűnő, magyar kapcsolatokkal is rendelkező agilis gyűjtőről.

A zárandok- vagy Szt. Jakab kagylómotívum vándorlását követi egészen a Shell cégig P. Rath.

Az I. világháború alatti művészeti élethez adalék a kevésbé ismert bukovinai művész, A. Offner ténykedése.

Új kiadványok és a Bartlhaus 2015. évi kiállításainak felsorolása. Idén három nagyobb tárlat várható: az elefánt a kisgrafikákon áprilisban, júniusban V. Zuev orosz művész, majd októberben a bécsi O. Feil műveinek tárlata lesz.

Az utolsó tanulmány az 1989-es határnyitásról, az akkori kulturális életről és az újraéledő kapcsolatokról ad áttekintést.

Grafiek Wereld No. 4., 2014. (www.exlibriswereld.nl) A holland egyesület őszi kiadványa tartalmában és megjelenésben továbbra is kitűnő minőségű, sajnálatos, hogy csak hollandul olvasható.

Fő céljuk a kortárs művészek bemutatása: M. Noblé-Sukina, H. Jürgens.

Megismerhetjük Henk Weltje ex libris-gyűjtőt, továbbá híradást olvashatunk a 3. Nemzetközi Exlibris és Mini-nyomtatvány kiállításáról (2014. Guangzhou, Kína).

L'ex-libris francais 2014. őszi-téli, 76. évf. 269. sz. www.afcel.fr A francia ex libris egyesület beszámolójával, tisztújításával indul a lap.

J. Laget amatőr vadász a vadászati témájú ex librisekből nyújt bőséges válogatást.

A heraldikai ex librisek kutatása mellett (Comte Saint Saud ex librisei, emblémakutatás és kultúrtörténeti háttér) kortárs művészek bemutatása: az olasz S. Martignoni a fekete különféle árnyalatait idéző és J. Werner vidám szurreális művészete.

2014 júniusában Párizsban *Pointe et Burin* címmel nyílt kiállítás, ahol nyolc szlovákiai művész állított ki. Ennek folyamánaként D. Polakovic bemutatása.

A krónika rovat közli az ex librisekkel foglalkozó kiadványok címlapját, közte a Kisgrafika 2014/2-3. számáét. A szakirodalmi ajánlásban kiemelt a kortárs ex libriseket ismertető portugál sorozat, és ajánlottak a nem csupán kisgrafikával (hanem könyvművészetrel, metszetekkel) foglalkozó kiadványok is.

SELCEXPRESS Schweizerischer Exlibris Club Nr. 97. 2014. december Maria La Roche további ex libriseit mutatják be, részint Vermes Júlia gyűjteményéből. Ma már a nagyipar elmúltával ritka, hogy nagyüzemek legyenek az ex librisek fő témái, de tanulságos a korábbi lapok áttekintése.

A komputergrafika jelenik meg három művész más-más felfogást tükröző üdvözlőlapjain (N. Arikan, M. Baeyens, K. M. Bak)

M. Fingesten életművében a haláltánc és a háború fontos téma volt, erről szól H. Decker 2014-ben megjelent *Die Kriegsvisionen von Michel Fingesten* c. könyve.

W. Wissing, a mopszok rajongója részére készült grafikákból önálló kiadvány jelent meg.

A folyóiratok között a Kisgrafika 2014/2. és 3. száma szerepel.

A bélyeg- és exlibrisgyűjtés közös és eltérő vonásairól polemizál Dr. K. F. Stock.

Horváth Hilda

EGYESÜLETI HÍREK

A KBK Egyesület 2014. évi pénzügyi beszámolója

Át hozat 2013. évről bankban, folyószámlán.....	76 905 Ft
Át hozat 2013. évről kézipénztárban	58 586 Ft
Nyitó pénztárkéslet összesen:	135 491 Ft

2014. évi pénzügyi mozgások:

Bevételek:	
Tagdíjak, adományok	293 681 Ft
Kamatok	77 06 Ft
Támogatás	0 Ft
Bevételek összesen	301 387 Ft

Kiadások:

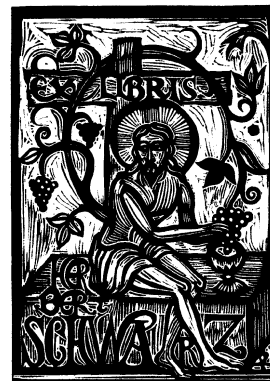
Banki költségek	14 961 Ft
Kisgrafika folyóirat	172 940 Ft
Postaköltségek	98 261 Ft
Egyéb	31 618 Ft
Kiadások összesen	317 780 Ft
Egyenleg változás	-16 393 Ft

Átvitel 2015-re bankban, folyószámlán	40 020 Ft
Átvitel 2015-re kézipénztárban	79 078 Ft
Záró pénzkészlet összesen	139 098 Ft

A Számvizsgáló Bizottság tagjai: Lang Ágnes, dr. Kas Iván, Kundermann Jenő 2015. február 13-án megtekintették a KBK pénzügyi kezelésének dokumentumait (pénztárkönyv vezetése, bizonylatok alakjainak megfelelése, valóságosága, banki bizonylatok megléte), s ennek alapján megállapították, hogy a pénztárkönyv vezetése folyamatosan, naprakészen történik, a bizonylatok megfelelnek az általános pénzügyi szabályzatnak. Mindezeket jegyzőkönyvben rögzítették.

A tagdíj 2015-ben is változatlanul **2000 Ft**, felülfizetést, adományokat köszönettel elfogadunk. Külföldi tagjainknak **30 euro**.

Palásthy Lajos titkár

Alexandru Radulescu fametszete, X3, Op. 98 (1984), 100×72

SUMMARY

Kornélia Tóth Vas: Zsigmond Sós (Siegmond Sos), an Ambassador of the Hungarian Ex-Libris in Germany

The article congratulates the artist on his 80th birthday. He started from Hungary and he has had close contacts with some members of our society (KBK). He worked as an engineer in Germany. He mostly designed ex-libris depicting portraits of artists, historical persons and buildings. He has recently bestowed a remarkable collection of graphic works and publications upon National Széchényi Library, Budapest.

Gian Carlo Torre on Graphical Art from Tuscany (as edited and translated by Péter Ürmös)

In September 2014 Italian Cultural Institute of Budapest had a large-scale presentation of Italian wine, early books and a new bilingual publication representing the landscape of Chiana Valley (Valdichiana). In this volume Gian Carlo Torre introduces the artists and their works.

István Lenkey: Enthralled by Graphics. Reawakening Andor Semsey (1917-1986)

The author tells about his personal acquaintance with the collector who was a marginalized lawyer and a keen art historian as well. Semsey's family background, his own printmaking activities, his participation in organizing societies and congresses (KBK, FISAE, home circle), his editing our journal (Kisgrafika) for years, his close contacts with artists (Fery, Diskay, Stettner) are all detailed here. He had a predilection for the art and people in Poland, so he paid marked attention to this area in his collection.

Kornélia Tóth Vas: József Kovács (1915-1996) in the Famous Collectors' Bookplates Series at the National Széchényi Library

József Kovács was bookbinder, printer, and for many years he was a central figure in the local group of ex libris collectors in Pécs. He proposed the idea of regional meeting of collectors across River Danube. His main themes in collecting bookplates were typography, literature, portraits of writers, and the history of Pécs and Baranya County.

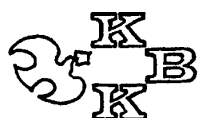
László Kékesi, Jr.: A Godsend Last Letter

Ákos Mayer found a letter on the writing-desk of his late father prepared to be sent to László Kékesi, Jr., son of a noted graphic artist. In return of a lecture script sent previously, the addressee could receive a bookplate of Dr József Mayer and four first day covers designed by László Dudás.

Ferenc Apró: On the Exhibition of Lajos Bakacsi

The exhibition entitled "Harmonies and Contrasts" was opened at Tokácsli Gallery in Szentes on 5th February 2015. The opening speech was about the artist's masters, his slowly evolved style, his semi-abstract artistic approach and his illustrations to Kalevipoeg. Unity of forms and unity of colours, lyric tone, seeking serenity, joy, beauty and goodness are emphasized as the main virtues of his art.

News, Press Review, Society Matters.

A Kisgrafika Barátok Köre Egyesület
internetes honlapja:
www.kisgrafika.hu

AUSZUG

Kornélia Tóth Vas: Zsigmond Sós, Botschafter des ungarischen Exlibris in Deutschland

Im Artikel wird der achtzig jähriger Graphiker Zsigmond Sós (1935-), der in Deutschland kam, begrüßt. Die Exlibris, Gelegenheitsblätter, freie graphische Werke wurden an zahlreichen Ausstellungen ausgestellt und einige der Landesbibliothek Széchényi geschenkt.

Gian Carlo Torre: Kleingraphik aus Toscana (übersetzt von Péter Ürmös)

Im September 2014 wurde eine großzügige Ausstellung im Italienischen Kulturinstitut von Budapest aus alten Büchern und Graphiken veranstaltet. Aus diesem Anlass erschien mit dem Titel „Valdichiana – Bücher und Landschaftsbilder über Wein und Wasser“ ein zweisprachiges Buch. Das Schreiben verknüpft sich mit dem graphischen Teil des Buches.

István Lenkey: Im Zauber der Graphik. Die Erregung von Dr. Andor Semsey

Im Juni 2014 an dem Treffen der KBK wurde diese Vorlesung gemacht, in dem man an Andor Semsey erinnert, würdigt auch die Verdienste seiner Gattin Frau Ila. Es wird der Fachschriftsteller und Sammler Semsey vorgestellt, der auch im internationalen Leben des Exlibris sehr populär war.

Kornélia Tóth Vas: Buchzeichen berühmter Sammler in der Landesbibliothek Széchényi – József Kovács

József Kovács (1915–1996) Buchdrucker, Buchbinder, viel Jahre lang war er eine markante Persönlichkeit des Kreises von Kleingraphik in Pécs. Er hatte den Gedanken einer Exlibris Zusammenkunft der Donau-Länder –ein regionales Treffen – aufgeworfen. Die Gebiete seiner Sammlertätigkeit waren: Buchdruckerei, Literatur, Schriftstellerporträt, Geschichte von Pécs und Komitat Baranya.

László Kékesi jr.: Letzter Brief vom Himmel heruntergefallen

Mayer Ákos hat den auf dem Schreibtisch gefundenen Brief seines verstorbenen Vaters József Mayer an László Kékesi jr. weitergeleitet. In diesem Brief hat József Mayer als Danksagung ein Exlibris und vier Kuverte mit „First day“ Stempel versehen –Entwurf von László Dudás – zusammengepackt, aber der Brief wurde nicht mehr zugesandt.

Ferenc Apró: Die Ausstellung von Lajos Bakacsi

In der Galerie Tokácsli in Szentes wurde die Ausstellung des szegediner Künstlers Lajos Bakacsi am 5-ten Februar 2015 mit dem Titel „Harmonien und Kontraste“ eröffnet. Der wichtigste Wert der Werke von Lajos Bakacsi sind: Einheit der Formen, Einheit der Farben.

Nachrichten, Presseschau, Vereinnachrichten

Fery Antal fametszete, X2/X3, 75×105

Rose Reinhold fametszete, X2/col, 82×62

Sós Zsigmond fametszete,
X2/2, op. 172, 80×42

Mariaelisa Leboroni(olasz) fametszete
X2/2 (1979), 80×50

Kékesi László linómetszete, X3, op.97 (1976), ráragasztott bélyeggel

Vadász Endre rézkarca,
C3/col, op. 279 (1940), 62×62

Salamon Árpád linómetszete, X3/2, op. 66 (2014), 68×88

Semsey Andor fametszete,
X2/2, op. 42 (1960), 47×42

Rose Reinhold fametszete,
X2/col (1931), 62×35